

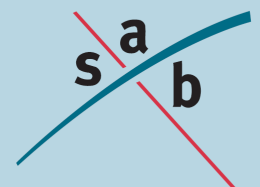
Activiteitenplan

Hengevelde, De Marke III

Gemeente Hof van Twente

Datum: 29 november 2013

Projectnummer: 120218

INHOUD

1	Planomschrijving	3
1.1	Ligging plangebied	3
1.2	Huidige situatie plangebied	3
1.3	Beoogde ingrepen en werkzaamheden	4
1.4	Wijze waarop activiteiten worden uitgevoerd	5
1.5	Doel en belang van de activiteiten	5
1.6	Betrokken deskundige en kwalificaties	5
2	Wettelijk kader	7
2.1	Gebiedsbescherming	7
2.2	Soortenbescherming	7
2.3	Zorgplicht	8
3	Toetsing	9
3.1	Beschermde gebieden	9
3.2	Voorkomen van beschermde soorten	10
3.3	Verantwoording onderzoeksgegevens	12
4	Effectbeoordeling	13
4.1	Beschermde gebieden	13
4.2	Soortenbescherming	14
4.3	Verantwoording van de effectenstudie	14
5	Mitigerende maatregelen	15
5.1	Verstoring van individuen	15
5.2	Zorgplicht	16
5.3	Werkprotocol	16
6	Conclusie	19
6.1	Gebiedsbescherming	19
6.2	Soortenbescherming	19
6.3	Aanbevelingen	20

Bijlage 1: literatuurlijst

Bijlage 2: quick scan flora en fauna

Bijlage 3: memo resultaten nader ecologisch onderzoek

Bijlage 4: permanente maatregelen Steenmarter

1 Planomschrijving

1.1 Ligging plangebied

In de gemeente Hof van Twente (provincie Overijssel) is men voornemens om nieuwe woningbouw te realiseren in Hengevelde. Deze woningbouw is beoogd op De Marke III en ligt ten zuidwesten van de kern Hengevelde.

Hengevelde ligt ten zuidoosten van Goor, ten zuidwesten van Hengelo en ten noordoosten van Haaksbergen. De directe omgeving van Haaksbergen bestaat uit een kleinschalig landschap met agrarische gronden, houtwallen, -singels en bossen. In dit landschap zijn nog redelijk wat restanten van oude houtwallen aanwezig die de grenzen van de agrarische gronden aangeven.

Het plangebied is ongeveer 10 ha. groot. De begrenzing van het plangebied wordt gevormd door de Needsestraat in het zuiden, de Diepenheimsestraat in het noorden en de Janniksweg in het westen en bestaande bebouwing in het oosten.

Ligging plangebied

Adres:
Needsestraat 6a
7496PR Hof van Twente

Locatie:
x-coördinaat (RD): 240.100,165 meter
y-coördinaat (RD): 468.235,629 meter

1.2 Huidige situatie plangebied

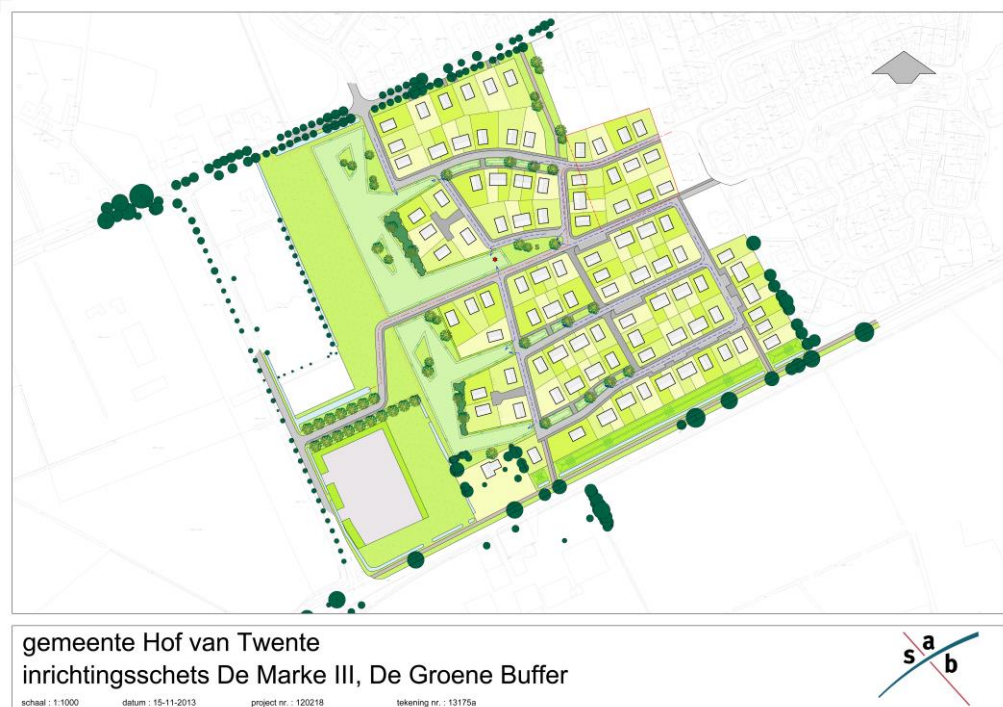
Het plangebied bestaat in de huidige situatie uit agrarische grond, in gebruik als maïs-akker en als weidegrond. Centraal in het plangebied ligt een onderbroken houtsingel. In het zuidwestelijk deel van het plangebied ligt nog een voormalige boerderij met bijbehorende opstallen. Aan de oostzijde grenst het plangebied aan bebouwing terwijl aan de westzijde aansluiting is met een gebied met een meer open karakter. Ten tijde van het veldbezoek werden direct aan de westzijde van het plangebied enkele bouwprojecten uitgevoerd.

Impressie van het plangebied. Agrarisch gebied met hoge verstoringsgraad (foto's: SAB, 2012).

1.3 Beoogde ingrepen en werkzaamheden

De gemeente Hof van Twente is voornemens de locatie De Marke III te Hengevelde te ontwikkelen. Het stedenbouwkundig ontwerp voor dit gebied gaat uit van de realisatie van circa 115 grondgebonden woningen, de daarbij behorende erfinrichting, groen en ontsluitingsmogelijkheden. Deze woningen worden gebouwd op de agrarische gronden. Verder worden de bestaande opstallen bij het voormalige agrarische erf (Needsestraat 6a) gesloopt. In de onderstaande afbeelding is een globale indruk gemaakt van de toekomstige bebouwing van het plangebied.

Potentiële inrichting toekomstige situatie plangebied

1.4 Wijze waarop activiteiten worden uitgevoerd

1.5 Doel en belang van de activiteiten

1.5.1 *Belang van de activiteit*

Maatschappelijke cohesie

Door de opgenomen beeldkwaliteitscriteria, waarbij ingezet wordt op kwaliteit en het creëren van samenhang in de wijk, wordt ingezet op een kwalitatief hoogwaardige wijk met herkenbare woongebieden, een hoogwaardige openbare ruimte en een logische en leesbare (verkeers)structuur. De Marke III wordt voorzien van een groene buffer in verhouding tot het buitengebied, waardoor de overgang met de bebouwde kom geleidelijk verloopt. Hiermee wordt recht gedaan aan het streefbeeld voor het creëren van een hechte samenleving en buurtschap. Het sterke punt van Hengevelde is de hechte samenleving en de buurtschappen: landelijk wonen. Onderhavig plan voorziet daarin. De voorgenomen ontwikkeling is hierdoor in lijn met het beleid, zoals opgenomen in de 'Toekomstvisie Hof van Twente'.

Regionale woonbehoefte

Hengevelde heeft een relatief grote behoefte aan nieuwbouwwoningen tot 2015. Deze vraag is niet enkel in bebouwd gebied te realiseren. In de kern Hengevelde wonen relatief veel jongeren. Dit wordt deels bevestigd door de verschillende woningmarktonderzoeken. Op de gemeentelijke kavelinschrijvingslijst voor de kern Hengevelde stonden op 1 oktober 2008, 69 jonge koopstarters ingeschreven. De uitbreidingslocatie De Marke III vormt daarnaast ook logische voortzettingen van al in gang gezette ontwikkelingen, zoals in De Marke II. Binnen de bebouwde kom van Hengevelde is niet voldoende ruimte om deze vraag op te vangen.

Op het gebied van maatschappelijke cohesie en het invullen van een regionale woonbehoefte resulteert de ontwikkeling van De Marke III tot nieuw woongebied in een kwaliteitsimpuls voor de kern van Hengevelde.

1.5.2 *Afweging van alternatieven*

Bij de locatiekeuze van de Marke III is primair voor de landschappelijke insteek gekozen. Uitgangspunt is om het relatief waardevolle kampenlandschap te ontzien en de uitbreiding(en) in principe in het visueel-ruimtelijk minder waardevolle ontginningenslandschap te projecteren. Er kan niet enkel in inbreiding worden voorzien om de woonbehoefte van Hengevelde op te vangen. Een alternatief zou uitbreiding van woningen in het waardevolle kampenlandschap zijn. Gezien de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten aldaar is bouwen op die locatie ongewenst.

1.6 Betrokken deskundige en kwalificaties

SAB

Betrokken medewerker: S.P.E. van der Zon, MSc.

Functie: Ecoloog

Kwalificaties: opgeleid in Biologie en Ecologie (Wageningen Universiteit)

Specialisatie: vleermuizen, zoogdieren, vogels, amfibieën en vissen.

SAB is een multidisciplinair adviesbureau op het gebied van ruimtelijke ordening. Een kennisorganisatie met meer dan 50 jaar ervaring voor het maken en vormgeven van plannen en ontwerpen, het geven van adviezen en het opzetten en begeleiden van projecten en processen. SAB is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens de door het netwerk voorgestelde gedragscodes en protocollen. Onze ecologisch adviseurs hebben uitgebreide kennis en ervaring op het gebied ecologische advisering en (veld-)onderzoek naar diverse soortgroepen. Daarnaast zijn de medewerkers actief bij verschillende kennisintensieve organisaties zoals de regionale vogel-, vleermuis- en zoogdierwerkgroepen.

2 Wettelijk kader

2.1 Gebiedsbescherming

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen aangewezen worden als Europese Vogelrichtlijn en/of Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000). De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zijn in Nederland opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Hierin zijn de reeds bestaande staatsnatuurmonumenten ook opgenomen. Op grond van deze wet is het verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegde gezag.

2.2 Soortenbescherming

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11).
- het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheems diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen (artikel 12).

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

1 beschermingscategorie 1:

Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfsplaatsen van deze soorten worden aangetast;

2 beschermingscategorie 2:

Voor beschermde soorten die minder algemeen zijn en extra aandacht verdienen, kan een vrijstelling (behalve voor het opzettelijk verontrusten) verkregen worden als de initiatiefnemer een goedgekeurde gedragscode heeft. Indien dit niet het geval is dient voor deze categorie een ontheffing aangevraagd te worden.

Als wordt gehandeld volgens een goedgekeurde gedragscode geldt deze naast de bovengenoemde soorten ook voor vogels. In zo'n gedragscode worden gedragslijnen aangegeven die men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Ontheffing is, als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, voor deze soorten alleen nog nodig als werkzaamheden afwijkend van de gedragscode worden uitgevoerd;

3 beschermingscategorie 3:

Voor ongeveer honderd zeldzame soorten geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen) van leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Economische Zaken.

2.3 Zorgplicht

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat voorafgaand aan sloop-, grond-, of bouwwerkzaamheden wordt gecontroleerd of dat negatieve gevolgen voor aanwezige soorten kunnen worden voorkomen door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

3 Toetsing

3.1 Beschermd gebieden

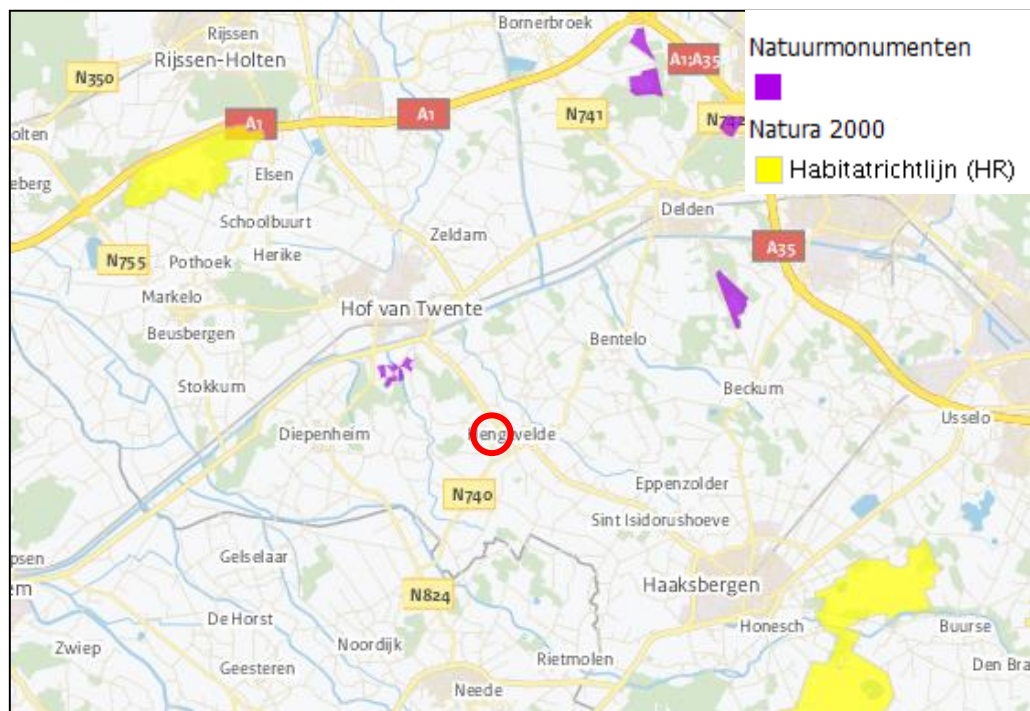
In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op de beschermde gebieden.

3.1.1 *Natuurbeschermingswet 1998*

Het plangebied ligt niet in of nabij een gebied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Het dichtstbijzijnde gebied beschermd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 betreft het Natura 2000-gebied "Boddenbroek". Dit beschermde gebied ligt op ongeveer 4.250 meter afstand ten oosten van Hengevelde. Op ongeveer 3.250 meter afstand ten noordwesten van het plangebied ligt het Beschermd Natuurmonument Weldam.

Het Boddenbroek betreft een heideterreintje op het Landgoed Twickel. Het gebied bestaat uit vochtige en natte heide, voedselarme vennen en moerassen, schraalland, gagel- en wilgenstruwelen en elzen- en berkenbroekbossen. De openheid van de heideterreinen wordt geaccentueerd door verspreide bomen en boomgroepen. In de heide ligt een laagte die door grondwater gevoed wordt, wat hier heeft geleid tot de vorming van kalkmoerassen. De randen zijn met bos begroeid.

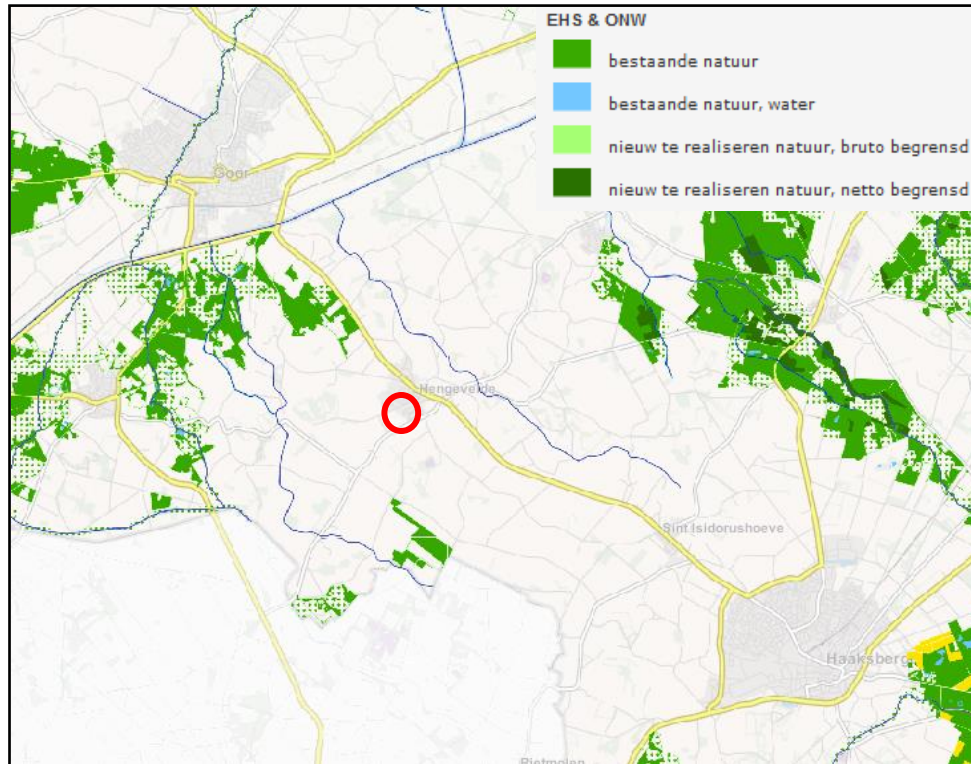
Het Beschermd Natuurmonument Weldam betreft een gebied dat bestaat uit oud vochtig loofbos, hakhout, lanen, grachten, waterpartijen en een voormalige beekloop.

Ligging plangebied (rode cirkel) ten opzichte van habitat- en vogelrichtlijngebieden en beschermde natuurmonumenten.

3.1.2 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt niet binnen of nabij de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het dichtstbijzijnde gebied aangewezen als EHS betreft het bosgebied van Kerspel Goor en het heideterrein van het Markvelderveld. Deze natuurgebieden liggen ten noordwesten en zuidoosten van Hengevelde op ongeveer 1.500 meter.

Ligging van het plangebied (rood omlijnd) ten opzichte van de EHS natuur

3.2 Voorkomen van beschermde soorten

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben

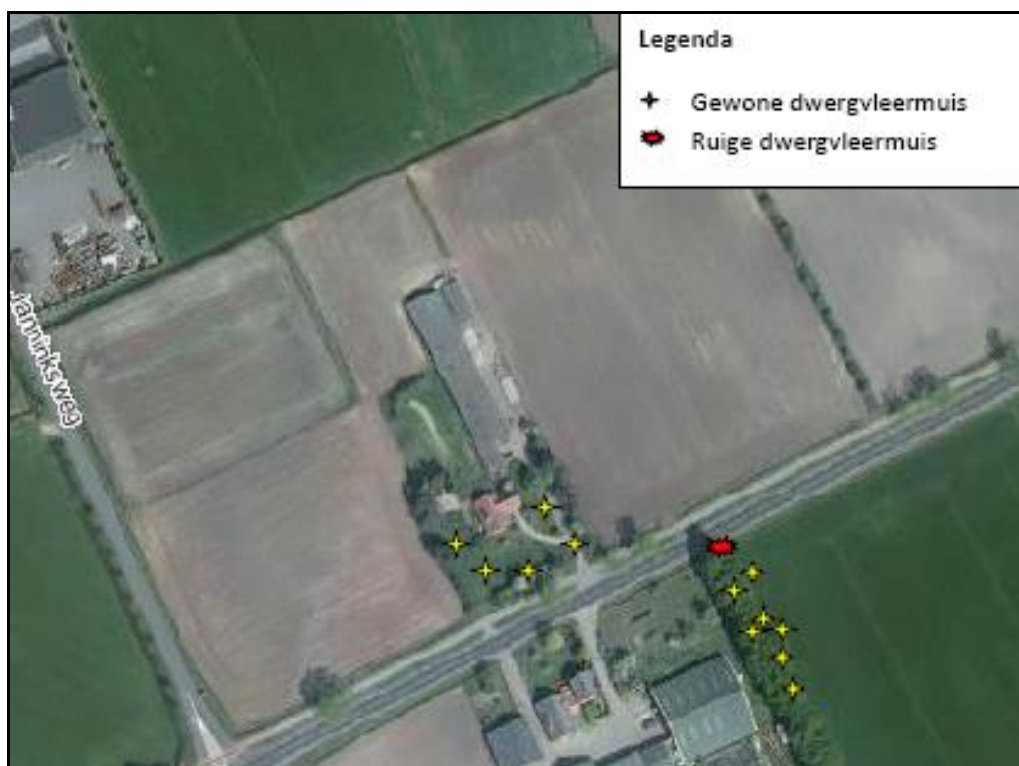
Grondgebonden zoogdieren

Tijdens de huismus- en vleermuisinventarisatie (Natuurkompas, 2013) zijn er vijf steenmarters waargenomen. Het betrof hier een moeder met vier jongen. De steenmarters hebben hun verblijfplaats in de te slopen schuur aan de achterzijde van de woning.

Vleermuizen

Nader onderzoek naar vleermuizen van ecologisch adviesbureau Natuurkompas (2013) toont aan dat in het plangebied geen vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Wel is ten zuiden van het plangebied een paarterritorium van een ruige dwergvleermuis vastgesteld. Delen van het plangebied fungeren als foerageerlocatie voor in de omgeving voorkomende gewone dwergvleermuizen. In de onderstaande afbeeldingen zijn de resultaten van de inventarisatie weergegeven. Te-

vens is het onderzoeksrapport als bijlage aan dit document toegevoegd.

Waargenomen foeragerende gewone dwergvleermuizen (gele ster) en paarterritorium ruige dwergvleermuis (rood) (Natuurkompas, 2013).

Vogels

Alle vogelsoorten zijn beschermd tijdens het broedseizoen. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van half maart tot half juli. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Het plangebied met struweel en bomen is geschikt als broedgelegenheid voor veel vogels.

Jaarrond beschermde vogelsoorten

In het kader van de Flora- en faunawet zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van enkele vogelsoorten jaarrond beschermd. Dit betekent dat nestlocaties van deze soorten het gehele seizoen beschermd zijn. Hierin worden vier categorieën onderscheiden:

- 1 Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
- 3 Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Tijdens het verkennende veldbezoek (SAB, 2012) zijn door de slechte weersomstandigheden slechts enkele soorten aangetroffen: Zwarte Kraai (*Corvus corone*) en Kokmeeuw (*Chroicocephalus ridibundus*). Geen van de aangetroffen soorten is jaarrond beschermd. Er zijn ook geen sporen of nesten aangetroffen van jaarrond beschermde soorten.

Gedurende de diverse onderzoeksmomenten van het nader onderzoek (Natuurkompas, 2013) zijn er maximaal 6 koppels huismussen waargenomen. Al deze dieren verbleven in de directe omgeving van het woonhuis. Er zijn daarbij een aantal baltsende mannetjes aangetroffen op de dakgoten van de woning. Er kan gevoeglijk worden aangenomen dat alle zes de koppels een nest hebben onder de dakpannen van het woonhuis. Er zijn geen nestindicerende waarnemingen van huismussen in en rondom de schuur gedaan. Daar het woonhuis behouden blijft, treden er geen negatieve effecten op de huismus op. Er is geen sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet. Een ontheffing voor de huismus in het kader van de Flora- en faunawet is niet noodzakelijk.

Overige soortgroepen

Beschermde soorten uit de andere soortgroepen (vaatplanten, amfibieën, reptielen, vissen) worden door het ontbreken van natuurlijke groeiplaatsen (vaatplanten), watergangen (vissen, amfibieën) en structuurrijke vegetaties (reptielen, amfibieën) niet verwacht. De habitateisen van beschermde soorten binnen groep van insecten zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen. Het plangebied ligt niet binnen een dergelijke biotoop. Overige strikt beschermde soorten als mollusken en overige ongewervelden zijn ook niet te verwachten gezien de aanwezige habitats.

3.3 Verantwoording onderzoeksgegevens

Bij het opstellen van deze rapportage is gebruik gemaakt van bestaande onderzoeken: Flora- en faunarapportage (SAB, 2012); Huismus- en vleermuisinventarisatie (Natuurkompas, 2013). Daarnaast zijn verspreidingsgegevens gebruikt uit onder andere de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992), Atlas van de Nederlandse vleermuizen (Limpens, *et al.*, 1997), de Zoogdieren van Overijssel (Bode *et al.*, 1999) en diverse websites die informatie verschaffen omtrent de verspreiding van soorten. Deze bronnen vermelden soortgegevens op uurhokniveau (5 bij 5 kilometer), dit betekent dat het globale gegevens betreft. Bijlage 1 vermeldt de geraadpleegde bronnen.

4 Effectbeoordeling

4.1 Beschermd gebieden

4.1.1 *Natuurbeschermingswet 1998*

Het plangebied De Marke III te Hengevelde ligt niet nabij een gebied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Het dichtstbijzijnde gebied beschermd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 betreft het Natura 2000-gebied "Boddenbroek". Dit beschermde gebied ligt op ongeveer 4.250 meter afstand ten oosten van Hengevelde. Op ongeveer 3.250 meter afstand ten noordwesten van het plangebied ligt het Beschermde Natuurmonument Weldam.

Tussen het plangebied en de beschermde natuurgebieden liggen reeds versturende elementen. Dit zijn wegen, woningen, bedrijven en agrarisch gebruikte gronden. Bovendien ontbreekt overeenkomstig habitat tussen de beschermde natuurgebieden en het plangebied. De aanwezigheid van doelsoorten in het plangebied is daarmee uitgesloten. Een toename in verstoring (geluid, licht, trillingen, enz.) afkomstig van de bouwwerkzaamheden en woningen in het plangebied leidt niet tot waarneembare effecten in de beschermde gebieden.

Gezien tussenliggende elementen (bos en wegen) en bebouwing (verstoring), de afstand en de afwezigheid van overeenkomstige habitats zijn zowel directe als indirecte negatieve effecten van de plannen op het beschermde gebied niet te verwachten.

Met de plannen vindt geen aantasting plaats van instandhoudingsdoelstellingen van nabij gelegen Natura 2000-gebieden of andere beschermde natuurgebieden.

4.1.2 *Ecologische Hoofdstructuur (EHS)*

Het plangebied ligt niet binnen of nabij de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het dichtstbijzijnde gebied aangewezen als EHS betreft het bosgebied van Kerspel Goor en het heideterrein van het Markvelderveld. Deze natuurgebieden liggen ten noordwesten en zuidoosten van Hengevelde op ongeveer 1.500 meter.

Met de toekomstige woningbouwlocatie is geen sprake van directe aantasting van de EHS door oppervlakteverlies of versnippering. Er wordt namelijk niet gebouwd in de EHS. Verder liggen tussen het plangebied en de EHS wegen, bebouwing, agrarische bedrijven en agrarisch gebruikte gronden. Deze elementen hebben reeds allemaal een verstrend effect door geluid, licht, enz. op de omgeving.

De realisatie van een woonwijk leidt tot een toename in het aantal vervoersbewegingen op wegen. Eén van deze wegen ligt tegen de EHS aan. Het gaat hier om de Haaksbergerweg richting Goor. Het verkeer zal zich echter verspreiden over de omgeving, waardoor er mogelijk sprake is van een beperkte toename in verkeer op wegen langs de EHS. De grootste toename in verkeer zal waarschijnlijk plaatsvinden op provinciale wegen die al intensief in gebruik zijn. Door een doordachte situering van ontsluitingswegen van de wijk is de hoeveelheid verkeersbewegingen op wegen naast de EHS te beperken.

Negatieve effecten op het functioneren van de EHS zijn niet te verwachten.

4.2 Soortenbescherming

Korte termijn

De voorgenomen sloop leidt tot het tijdelijk verdwijnen van één van de vele vaste rust- of verblijfplaatsen van de steenmarter in het gebied. Het verwijderen van opgaande vegetatie kan leiden tot verlies van rustgelegenheid en daarmee tot het (tijdelijk) verdwijnen van steenmarter uit het plangebied. Steenmarters hebben een netwerk aan verblijfplaatsen. Door het slopen van het gebouw gaat één van deze verblijfplaatsen verloren. Het verlies van één verblijfplaats resulteert niet in significant negatieve effecten.

Lange termijn

Binnen Hengevelde, het plangebied en de regio is ruim afdoende leefgebied voor de steenmarter. De steenmarter zal na realisatie van de herontwikkeling van het gebied gebruik kunnen blijven maken en past zich aan de nieuwe situatie vrij gemakkelijk aan (soms met overlast voor bewoners en gebruikers tot gevolg). De ingreep heeft daarmee geen effect op de gunstige staat van instandhouding van steenmarter in en om Hengevelde.

4.3 Verantwoording van de effectenstudie

De Flora- en faunawet zorgt voor een wettelijke bescherming van bedreigde plant- en diersoorten. Het is bijvoorbeeld verboden om beschermde soorten te doden, te vernielen, te verplaatsen of te vervoeren. Voor beschermde dieren en planten geldt het “Nee, tenzij” principe. Maar er zijn uitzonderingen mogelijk. De overheid kan een ontheffing verlenen, maar wel onder bepaalde voorwaarden. Dienst Regelingen (DR) verleent deze ontheffingen. Bij de beoordeling van een aanvraag wordt ecologisch advies gevraagd aan Dienst Landelijk Gebied (DLG). DR bepaalt uiteindelijk of een ontheffing wordt verstrekt en welke voorwaarden hierbij gelden. Om de effecten van ingrepen en de aanvraag van ontheffingen te kunnen beoordelen heeft DR gekozen om standaards op te stellen voor de meest voorkomende soorten waar ontheffing voor wordt aangevraagd. Voor de Steenmarter is echter geen soortenstandaard beschikbaar. De effectbeoordeling voor deze soort is gedaan op basis van beschikbare literatuur van de Zoogdiervereniging en Landschapsbeheer Nederland.

Daarnaast is gebruik gemaakt van de bestaande onderzoeken van SAB: quick scan Flora en Fauna (SAB, 2012) en het nader ecologisch onderzoek (Natuurkompas, 2013). Tevens zijn verspreidingsgegevens gebruikt uit de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992), Atlas van de Nederlandse vleermuizen (Limpens, *et al.*, 1997) en diverse websites die informatie verschaffen omtrent de verspreiding van soorten. Deze bronnen vermelden soortgegevens op uurhokniveau (5 bij 5 kilometer), dit betekent dat het globale gegevens betreft. Bijlage 1 vermeldt de geraadpleegde bronnen.

5 Mitigerende maatregelen

5.1 Verstoring van individuen

5.1.1 Slopen

Voor de Steenmarter worden de volgende maatregelen genomen:

- Uitvoering van de sloopwerkzaamheden zullen plaatsvinden buiten de voortplantingsperiode (1 maart tot en met 31 augustus) van de Steenmarter;
- Wanneer de werkzaamheden toch binnen de voortplantings-/zoogperiode plaatsvinden, zullen de gebouwen buiten het voortplantingsseizoen (tussen 1 september en 28 februari) ontoegankelijk worden gemaakt;
- Voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden wordt door een ecooloog gecontroleerd of er geen Steenmarters in het gebouw aanwezig zijn;
- Op rustige plekken op of rond het terrein worden één nieuwe verblijfplaats voor steenmarter gerealiseerd. Bijlage 4 toont de locaties en wijze waarop deze verblijfplaatsen worden gerealiseerd;
- Indien tijdens het werk overige diersoorten zoals egel of pad gevonden worden, dan dienen deze in een gelijkwaardige groenvoorziening buiten het plangebied geplaatst te worden op aanwijzen van de ecooloog. Bij een egel in de winterperiode adviseren wij om de egelopvang in te schakelen voor een gedegen opvang.

5.1.2 Verwijderen beplanting en ander groen

De aanwezig beplanting in het plangebied heeft voor diverse soorten een belangrijke functie. Om die reden zijn de volgende maatregelen bij het rooien van groen van belang:

- Verwijder de beplanting in het najaar zodat soorten deze zo lang mogelijk als foerageer- en schuilgebied kunnen gebruiken;
- Voorafgaand aan de werkzaamheden moet voldoende alternatief groen voorhanden zijn om geen afbreuk te doen aan het leefgebied van de verschillende soorten.

5.1.3 Nieuwbouw

Met de realisatie van herinrichting worden aan de westzijde van het plangebied groene stroken aangelegd. Dit groen biedt samen met het boerenerf een diversiteit aan rust- en verblijfplaatsen waardoor de functionaliteit van het gebied voor Steenmarter blijft gewaarborgd.

5.1.4 Kwetsbare periodes

Broedvogels

Alle nesten van vogels zijn beschermd tijdens het broedseizoen. De nesten van de in het plangebied aanwezige Huismus zijn jaarrond beschermd.

Tabel 1: Kwetsbare periode broedvogels; geschikte periode voor ongeschikt maken/slopen (groen) en niet ongeschikt maken/slopen (rood)

	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei	Jun.	Jul.	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Broedvogels												

In de Flora- en Faunawet wordt geen datum genoemd voor het broedseizoen. Op het moment dat beschermde inheemse broedvogels bezig zijn met hun broedproces, mogen er geen versturende werkzaamheden of activiteiten plaatsvinden, dus ongeacht de periode van het jaar.

Steenmarter

Hoewel het de verwachting is dat met de sloop van de gebouwen en het verdwijnen van een mogelijke verblijfplaats van de Steenmarter geen nadelige effecten optreden voor de individuen ter plaatse en de instandhoudingsdoelen van de soort dienen werkzaamheden buiten het kwetsbare seizoen (zoogperiode) te worden uitgevoerd. De meest kwetsbare periode voor de Steenmarter is van 1 maart tot en met 31 augustus.

Tabel 2: Kwetsbare periodes Steenmarter; geschikte periode voor ongeschikt maken/slopen (groen) en niet ongeschikt maken/slopen (rood)

	<i>Jan.</i>	<i>Feb.</i>	<i>Mrt.</i>	<i>Apr.</i>	<i>Mei</i>	<i>Jun.</i>	<i>Jul.</i>	<i>Aug.</i>	<i>Sep.</i>	<i>Okt.</i>	<i>Nov.</i>	<i>Dec.</i>
Steenmarter												

5.2 Zorgplicht

Op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:

- voortijdig maaien van het plangebied zodat dieren wegtrekken;
- het beperken van verlichting tijdens de avonduren in zomer, voorjaar en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;
- het slopen en rooien starten buiten het voortplantingsseizoen, zodat het plangebied ongeschikt is voor dieren.

5.3 Werkprotocol

5.3.1 Ongeschikt maken

Voordat begonnen wordt met de sloopwerkzaamheden wordt de te slopen bebouwing ongeschikt gemaakt voor de Steenmarter. Voorafgaand aan het ongeschikt maken loopt een ecooloog van SAB samen met de uitvoerder door het plangebied om het ongeschikt maken te bespreken. Op deze manier wordt de bebouwing voor de Steenmarter zo optimaal mogelijk ongeschikt gemaakt. Het ongeschikt maken wordt hieronder besproken.

Het ongeschikt maken gebeurt door alle kozijnen en deuren voorafgaand aan de sloop te verwijderen. Door deze werkzaamheden uit te voeren treedt verstoring op waar

steenmarters niet van houden. Op rustige plekken op of rond het terrein worden takkenbossen neergelegd om nieuwe dagverblijfplaatsen en foerageergebied te creëren.

Voordat met de sloop wordt gestart controleert een ecooloog van SAB de bebouwing om vast te stellen of er geen steenmarters meer in het gebouw aanwezig zijn.

5.3.2 Slopen

Tijdens de sloop van de bebouwing sloop de aannemer het gebouw in één richting. Bijvoorbeeld van oost naar west of noord naar zuid. Door deze methode te volgen wordt de steenmarter de kans geboden om het pand te verlaten, mocht deze ondanks alle inspanningen toch nog in het gebouw aanwezig zijn.

5.3.3 Nieuwbouw

Binnen Hengevelde, het plangebied en de regio is ruim afdoende leefgebied voor de steenmarter. De steenmarter zal na realisatie van de herontwikkeling van het gebied gebruik kunnen blijven maken en past zich aan de nieuwe situatie vrij gemakkelijk aan (soms met overlast voor bewoners en gebruikers tot gevolg). Daarnaast blijven de nieuwe gerealiseerd verblijfplaatsen in het gebied behouden. De ingreep heeft daarmee geen effect op de gunstige staat van instandhouding van steenmarter in en om Hengevelde.

5.3.4 Planning

Samenvattend worden voor de ontwikkeling van de woningen op De Marke III de onderstaande maatregelen uitgevoerd. De periode waarin deze werkzaamheden worden uitgevoerd zijn in navolgende tabel weergegeven.

- 1 er worden rust- en verblijfplaatsen voor de Steenmarter gerealiseerd;
- 2 de te slopen bebouwing wordt ongeschikt gemaakt voor de steenmarter. Dit gebeurt door alle deuren en kozijnen te verwijderen;
- 3 er vindt een week na deze werkzaamheden en voor de sloop een nacontrole plaats om te controleren of er geen steenmarters meer aanwezig zijn;
- 4 als er geen steenmarter aanwezig kan gesloopt wordt de bebouwing in één richting gesloopt (oost naar west of zuid naar noord);
- 5 start bouw van woningen
- 6 de werkzaamheden worden afgerond en opgeleverd.

In de periode van half april tot en met half augustus dient er eveneens rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels. Vogels kunnen in het plangebied gaan broeden. Indien een broedgeval wordt aangetroffen tijdens de werkzaamheden moeten de werkzaamheden te worden stilgelegd en dient een ecooloog te worden geraadpleegd. Het broedseizoen is in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 3: periode waarin de werkzaamheden worden uitgevoerd.

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Datum uitvoering
1. realisatie voorzieningen													
2. ongeschikt maken bebouwing													
3. controle ecoloog			*										
4. sloop bebouwing			**										
5. start bouw													
6. afronding en oplevering													
broedseizoen vogels													n.v.t.
kwestbare periode steenmarter													n.v.t.

* = de nacontrole vindt minimaal één week na het ongeschikt maken plaats

** = mits uit nacontrole blijkt dat er geen steenmarter(s) meer aanwezig is/zijn.

*** = oplevering afhankelijk van planning aannemer

Uit de tabel volgt dat gedurende twee periodes in het jaar gestart kan worden met de activiteiten: januari-februari en september. De groene arcering geeft de planning van de activiteiten aan indien deze aan het begin van het jaar worden gestart. Wanneer de activiteiten aan het einde van de zomer, medio september, starten, dient er gewerkt te worden volgens de gestreepte arcering.

6 Conclusie

In het plangebied op De Marke III (gemeente Hof van Twente, provincie Overijssel) wordt de bestaande bebouwing gesloopt. Op de vrijgekomen locatie worden vervolgens circa 115 woningen gerealiseerd. Voordat deze ingreep wordt uitgevoerd, dienen de gevolgen voor beschermde natuurwaarden en de consequenties in het kader van de geldende natuurwet- en regelgeving in beeld te zijn gebracht.

6.1 Gebiedsbescherming

In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is er getoetst of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op beschermde gebieden.

Met de beoogde ontwikkelingen zijn geen negatieve effecten te verwachten op beschermde gebieden of de EHS te verwachten.

6.2 Soortenbescherming

In het kader van de Flora- en faunawet is getoetst of vaste rust- en verblijfplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt). De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben. Invloeden die leiden tot een verminderde geschiktheid van het plangebied als bijvoorbeeld foerageergebied zijn niet ontheffingsplichtig, tenzij het een zodanig belang betreft dat bij het wegvallen van deze functie ook de vaste rust- en verblijfplaatsen van soorten niet langer kunnen functioneren. Door de werkzaamheden kunnen alle aanwezige soorten negatieve effecten ondervinden van de ingreep. Voor de meeste soorten is dit tijdelijk van aard.

Algemene soorten

De meeste van deze soorten zijn beschermd maar vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet (tabel 1). Hiervoor geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een algehele vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties. Dit betekent dat voor deze soorten de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden zonder ontheffing.

Strikt beschermde soorten

Voor soorten die vermeld staan op tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet, geldt dat bij aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Nader onderzoek naar vleermuizen heeft aangetoond dat er in het plangebied geen vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Een ontheffing voor deze soorten ex artikel 75 van de flora en faunawet is derhalve niet noodzakelijk.

De steenmarter is wel in het plangebied waargenomen. Nader onderzoek toont dat deze soort een vaste rust- en verblijfplaats heeft in het plangebied. Doordat er moge-

lijk verstoring van deze soort optreedt is een ontheffing noodzakelijk ex artikel 75 van de Flora- en faunawet.

Met het treffen van mitigerende maatregelen, door de werkzaamheden te plannen buiten het voortplantingsseizoen en door te werken aan de hand van een ecologisch werkprotocol wordt de steenmarter slecht tijdelijk verstoord en blijft de gunstige staat van instandhouding van de soort in het gebied behouden.

Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in het broedseizoen, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren. De (start van de) werkzaamheden dienen plaats te vinden buiten het broedseizoen of in het broedseizoen als broedende vogels zijn uit te sluiten. De werkzaamheden kunnen doorlopen in het broedseizoen als broedende vogels binnen het plangebied uitgesloten kunnen worden.

6.3 Aanbevelingen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet is ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het plangebied, zoals:

- voor vleermuizen zouden open stootvoegen aangebracht kunnen worden in muren, of vleermuiskasten kunnen worden geplaatst in de spouw of tegen de muur op >2,5 meter hoogte in nieuw te bouwen woningen;
- als er een zolder of vliering wordt aangelegd, zou deze niet helemaal geïsoleerd kunnen worden. Hierdoor wordt de zolder mogelijk een geschikt verblijf voor vleermuizen;
- het planten van bomen en struwelen voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheemse bes- en bloemdragende struiken en planten;
- er kunnen nestpannen of neststenen worden aangebracht ten behoeve van gierzwaluwen en de Huismus. Deze beschermde soorten verliezen steeds meer nestmogelijkheden. De huidige bebouwing is voor deze soorten grotendeels ongeschikt.

Bijlage 1: literatuurlijst

Bode, A.D., Douma, M., Driesen, N.J., Dijkstra, A.J., Gritter, A.G.R., Hegeman, A., Heinen, M.A., Hoekstra, B., Hoeve, R., Snaak, G., van Vliet, J.A., Zoon, C.P.M. 1999. *De Zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van in het wild levende zoogdieren*. Waanders Uitgevers, Zwolle.

Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., Swaay van, C., Wynhoff, I. De Vlinderstichting, 2006. *De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea.-Nederlandse Fauna 7*. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis. KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., van Laar, V., Smeenk, C., Thissen, J.B.M. 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Kaper, A. Müskens, G, 2013. *Steenmarter in en om het huis*. Originele uitgave 2006, Stichting Landschapsbeheer Gelderland. Herziene uitgave 2013. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Landschapsbeheer Nederland, 2000. *Handboek Agrarisch Natuurbeheer*. Landschapsbeheer Nederland. De Bilt

Limpens, H., Mostert, K., Bongers, W. 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Natuurkompas, 2013. *Huismus- en vleermuisinventarisatie op planlocatie de Marke III te Hengevelde*. Natuurkompas, Wageningen.

Nederlands vereniging voor libellenstudie, 2002. *De Nederlandse libellen (Odoneta). Nederlandse fauna 4*. Nationaal en Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrates Survey-Nederland, Leiden.

SAB, 2012. *Flora- en faunarapportage Hengevelde, De Marke III*. Kenmerk 120218. SAB, Arnhem.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998, 2000, Nederlandse Fauna 5*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Websites:

www.overijssel.nl

www.hetdrloket.nl

www.provinciaalgeoregister.nl

www.ravon.nl

www.rijksoverheid.nl

www.telmee.nl

www.vleermuis.net

www.vleermuizenindestad.nl

www.waarneming.nl

www.zoogdieratlas.nl

Bijlage 2: quick scan flora en fauna

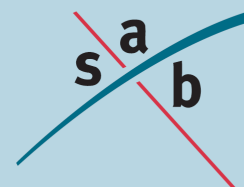
Flora- en faunaraapportage

Hengevelde, De Marke III

Gemeente Hof van Twente

Datum: 7 december 2012

Projectnummer: 120218

INHOUD

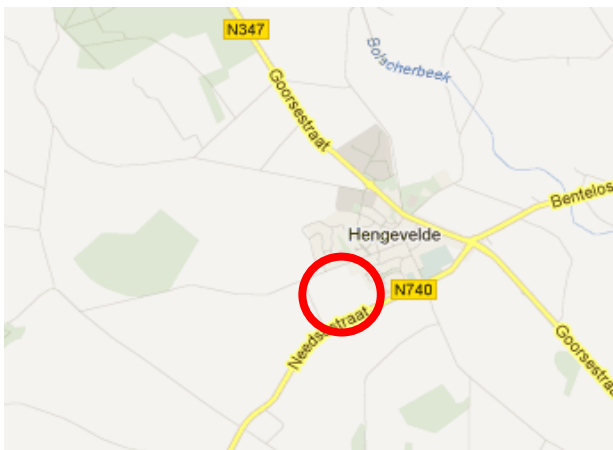
1	Inleiding	3
1.1	Planomschrijving	3
1.2	Leeswijzer	5
2	Wettelijk kader	6
2.1	Gebiedsbescherming	6
2.2	Soortenbescherming	6
3	Quick scan flora en fauna	8
3.1	Onderzoeksmethode	8
3.2	Gebiedsbescherming	8
3.3	Soortenbescherming	9
3.4	Conclusie	15
4	Nader veldonderzoek flora en fauna	18
5	Mitigerende maatregelen / Ontheffingsaanvraag	19
6	Voortoets / Oriënterende habitattoets	20
	Bijlage 1: Literatuurlijst	3

1 Inleiding

Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Voordat ruimtelijke ingrepen mogen plaatsvinden, dient eerst een onderzoek uitgevoerd te worden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (*gebiedsbescherming*), de Flora- en faunawet (*soortenbescherming*) en eventuele andere betrokken natuurregeling. Uit dit onderzoek moet blijken of met de ingrepen negatieve effecten op beschermde gebieden en soorten zijn te verwachten en of daarvoor respectievelijk een vergunning of ontheffing noodzakelijk is. In deze flora- en faunarapportage worden de effecten op de aanwezige natuurwaarden besproken.

1.1 Planomschrijving

In de gemeente Hof van Twente (provincie Overijssel) is men voornemens om nieuwe woningbouw te realiseren in Hengevelde. Deze woningbouw is beoogd op De Marke III en ligt ten zuidwesten van de kern Hengevelde. Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd, is toetsing aan de natuurregeling. Voorliggend flora en faunaonderzoek is opgesteld door SAB en geeft een eerste inzicht in de doorwerking van de natuurwetgeving op deze plek.

Afbeelding 1: Ligging plangebied, de rode omlijning links geeft de globale ligging van het plangebied weer. De rode omlijning op de luchtfoto geeft aan welk deel is meegenomen in voorliggende quick scan.

1.1.1 Huidige situatie

Hengevelde ligt ten zuidoosten van Goor, ten zuidwesten van Hengelo en ten noordoosten van Haaksbergen. De directe omgeving van Haaksbergen bestaat uit een kleinschalig landschap met agrarische gronden, houtwallen, -singels en bossen. In dit landschap zijn nog redelijk wat restanten van oude houtwallen aanwezig die de grenzen van de agrarische gronden aangeven.

Het plangebied ligt ten zuidwesten van de kern Hengevelde en is ongeveer 10 ha. groot. De begrenzing van het plangebied wordt gevormd door de Needsestraat in het

noorden van de Needsestraat, de Diepenheimsestraat in het zuiden en de Janniksweg in het westen.

Het plangebied bestaat in de huidige situatie uit agrarische grond, in gebruik als maïsakker en als weidegrond. Centraal in het plangebied ligt een onderbroken houtsingel. In het zuidwestelijk deel van het plangebied ligt nog een voormalige boerderij met bijbehorende opstallen. Aan de oostzijde grenst het plangebied aan bebouwing terwijl aan de westzijde aansluiting is met een gebied met een meer open karakter. Ten tijde van het veldbezoek werden direct aan de westzijde van het plangebied enkele bouwprojecten uitgevoerd.

Afbeelding 2: Impressie van het plangebied. Agrarisch gebied met hoge verstoringsgraad. (Foto's: SAB, 2012).

1.1.2 Toekomstige situatie

Uit de Woonvisie 2009-2013 blijkt dat er in Hengevelde behoefte is aan woninguitbreiding. Voor de genoemde periode is een uitbreiding met ruim 50 woningen voorzien. In de periode 2013-2025 is de vraag ingeschat op 60 woningen, waarmee de totale vraag naar woningen uitkomt op 110 woningen. Alle woningen zijn grondgebonden. Deze woningen worden gebouwd op de agrarische gronden. Verder worden de bestaande opstallen bij het voormalige agrarische erf gesloopt. In de afbeelding hiernaast is een globale indruk gemaakt van de toekomstige bebouwing van het plangebied.

Afbeelding 3: Potentiële inrichting toekomstige situatie plangebied

1.2 Leeswijzer

De flora- en faunarapportage is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken:

1. **Inleiding.** Beschrijving van beoogde plannen, ligging van plangebied, de gevolgen van de ingrepen voor de huidige situatie en het wettelijke kader.
2. **Wettelijk kader.** Huidige wet- en regelgeving op het gebied van natuur.
3. **Quick scan flora en fauna.** Deze is gebaseerd op een eenmalige veldverkenning. In deze quick scan zijn op basis van een gebiedsanalyse (ruimtelijk ecologisch), de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten en een eenmalige veldverkenning, uitspraken gedaan over de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren in en in de directe omgeving van het plangebied. In de quick scan zijn uitspraken gedaan over de effecten van de plannen op nabijgelegen beschermde gebieden en op direct nabij het plangebied voorkomende (vaste rust- of verblijfplaatsen van) strikt beschermde flora en fauna. Hieruit volgt de conclusie of nader veldonderzoek naar strikt beschermde soorten noodzakelijk is en of een ontheffingsaanvraag in het kader van de Flora- en faunawet aan de orde is.
4. **Nader veldonderzoek flora en fauna.** Beschrijving van het nader onderzoek, indien dit uitgevoerd is. Hierbij wordt ingegaan op de kwalificaties van de onderzoeker(s), de data waarop de veldbezoeken hebben plaatsgevonden, de methode van onderzoeken, specifieke ecologische kenmerken van de soort en uiteraard de resultaten.
5. **Mitigerende maatregelen.** Als uit de resultaten van het nader onderzoek blijkt dat het plangebied in gebruik is door strikt beschermde soorten, dan dienen maatregelen te voorkomen dat de ecologische functionaliteit van het plangebied vermindert. Als SAB het opstellen van deze maatregelen verzorgt, dan worden deze beschreven in dit hoofdstuk. Mocht het opstellen van maatregelen niet afdoende zijn en is een **ontheffingsaanvraag** ex artikel 75 van de Flora- en faunawet alsnog aan de orde, dan staat deze ook hier.
6. **Voortoets of Oriënterende Habitattoets.** Dit is alleen in het geval wanneer negatieve effecten te verwachten zijn op (instandhoudingsdoelstellingen van) beschermde natuurgebieden. Aan de hand van de Effectenindicator van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) wordt een inschatting gemaakt van de mogelijk optredende effecten.

2 Wettelijk kader

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur. Soortenbescherming komt voort uit de Flora- en faunawet.

2.1 Gebiedsbescherming

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen aangewezen worden als Europees Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijngebied (Natura 2000). De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Hierin zijn de al bestaande staatsnatuurmonumenten ook opgenomen. Op grond van deze wet is het verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.

2.2 Soortenbescherming

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. Deze wet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te veront-rusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11).

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

1. beschermingscategorie 1:
een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast;
2. beschermingscategorie 2:
voor beschermde soorten die minder algemeen zijn en extra aandacht verdienen, kan een vrijstelling (behalve voor het opzettelijk verontrusten) verkregen worden als de initiatiefnemer een goedgekeurde gedragscode heeft. Indien dit niet het geval is dient voor deze categorie een ontheffing aangevraagd te worden.
In een dergelijke gedragscode worden gedragslijnen aangegeven die men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Ontheffing is, als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, voor deze soorten alleen nog nodig als werkzaamheden afwijkend van de gedragscode worden uitgevoerd;
3. beschermingscategorie 3:
voor ongeveer honderd zeldzame soorten geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen een in de wet genoemd belang dienen en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen van) leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I).

Zorgplicht

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat voorafgaand aan sloop-, grond-, of bouwwerkzaamheden wordt gecontroleerd of dat negatieve gevolgen voor aanwezige soorten kunnen worden voorkomen door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

3 Quick scan flora en fauna

3.1 Onderzoeksmethode

De quick scan flora en fauna is gebaseerd op een biotoopinschatting door een ecooloog van SAB. Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is verder gebruik gemaakt van atlasgegevens uit de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992), Atlas De Zoogdieren van Overijssel (Bode *et al.* 1999), Atlas van de Nederlandse vleermuizen (Limpens *et al.*, 1997) en diverse websites die de meest recente informatie verschaffen omtrent de verspreiding van soorten. Deze bronnen vermelden soortgegevens op uurhokniveau (5 bij 5 kilometer), dit betekent dat het globale gegevens betreft. Bijlage 1 vermeldt de geraadpleegde bronnen.

Op 23 november 2012 heeft een ecooloog van SAB het plangebied en de directe omgeving verkend. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de habitats ter plaatse en de geschiktheid voor de verschillende soortgroepen te beoordelen. Het veldbezoek heeft nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie. Het eenmalige veldbezoek geeft slechts een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname. Zowel het tijdstip (buiten het groeiseizoen van planten en deels buiten het actieve seizoen van diverse diergroepen) als het eenmalige karakter is hiervoor niet toereikend.

3.2 Gebiedsbescherming

In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op de beschermde gebieden.

3.2.1 *Natuurbeschermingswet 1998*

Het plangebied ligt niet in of nabij een gebied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Het dichtstbijzijnde gebied beschermd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 betreft het Natura 2000-gebied "Boddenbroek". Dit beschermde gebied ligt op ongeveer 4.250 meter afstand ten oosten van Hengevelde. Op ongeveer 3.250 meter afstand ten noordwesten van het plangebied ligt het Beschermde Natuurmonument Weldam.

Het Boddenbroek betreft een heideterreintje op het Landgoed Twickel. Het gebied bestaat uit vochtige en natte heide, voedselarme vennen en moerassen, schraalland, gagel- en wilgenstruwelen en elzen- en berkenbroekbossen. De openheid van de heideterreinen wordt geaccentueerd door verspreide bomen en boomgroepen. In de heide ligt een laagte die door grondwater gevoed wordt, wat hier heeft geleid tot de vorming van kalkmoerassen. De randen zijn met bos begroeid.

Het Beschermde Natuurmonument Weldam betreft een gebied dat bestaat uit oud vochtig loofbos, hakhout, lanen, grachten, waterpartijen en een voormalige beekloop.

Tussen het plangebied en de beschermde natuurgebieden liggen reeds versturende elementen. Dit zijn wegen, woningen, bedrijven en agrarisch gebruikte gronden. Bovendien ontbreekt overeenkomstig habitat tussen de beschermde natuurgebieden en het plangebied. De aanwezigheid van doelsoorten in het plangebied is daarmee uitgesloten. Een toename in verstoring (geluid, licht, trillingen, enz.) afkomstig van de bouwwerkzaamheden en woningen in het plangebied leiden niet tot waarneembare effecten in de beschermde gebieden.

Gezien tussenliggende elementen (bos en wegen) en bebouwing (verstoring), de afstand en de afwezigheid van overeenkomstige habitats zijn zowel directe als indirecte negatieve effecten van de plannen op het beschermde gebied niet te verwachten.

Met de plannen vindt geen aantasting plaats van instandhoudingsdoelstellingen van nabij gelegen Natura 2000-gebieden of andere beschermde natuurgebieden.

3.2.2 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt niet binnen of nabij de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het dichtstbijzijnde gebied aangewezen als EHS betreft het bosgebied van Kerspel Goor en het heideterrein van het Markvelderveld. Deze natuurgebieden ten noordwesten en zuidoosten van Hengevelde op ongeveer 1.500 meter.

Met de toekomstige woningbouwlocatie is geen sprake van directe aantasting van de EHS door oppervlakteverlies of versnippering. Er wordt namelijk niet gebouwd in de EHS. Verder liggen tussen het plangebied en de EHS liggen wegen, bebouwing, agrarische bedrijven en agrarisch gebruikte gronden. Deze elementen heb allemaal een verstorend effect door geluid, licht, enz. op de omgeving.

De realisatie van een woonwijk leidt tot een toename in het aantal vervoersbewegingen op wegen. Eén van deze wegen ligt tegen de EHS aan. Het gaat hier om de Haaksbergerweg richting Goor. Het verkeer zal zich echter verspreiden over de omgeving, waardoor er mogelijk sprake is van een beperkte toename in verkeer op wegen langs de EHS. De grootste toename in verkeer zal waarschijnlijk plaatsvinden op provinciale wegen die al intensief in gebruik zijn. Door een doordachte situering van ontsluitingswegen van de wijk is de hoeveelheid verkeersbewegingen op wegen naast de EHS te beperken.

Negatieve effecten op het functioneren van de EHS zijn niet te verwachten.

3.3 Soortenbescherming

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

3.3.1 **Vaatplanten**

Tijdens het verkennende veldbezoek zijn alleen algemene soorten aangetroffen zoals onder andere Straatgras (*Poa annua*), Witte Klaver (*Trifolium repens*), Paardenbloem (*Taraxacum officinale*), Bijvoet (*Artemisia vulgaris*), Braam (*Rubus fruticosus*), Duizendblad (*Achillea millefolium*) en Boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*). Aangetroffen plantensoorten zijn kenmerkend voor een voedselrijk en verstoord ecosysteem.

Strikt beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen. Binnen het plangebied zijn geen potentiële natuurlijke groeiplaatsen voor beschermde plantensoorten aanwezig. Het plangebied wordt zorgvuldig onderhouden en regelmatig worden delen gemaaid. Van een stabiel ecosysteem is geen sprake en bijzondere groeiplaatsen zijn niet aanwezig. Strikt beschermde vaatplanten worden binnen het plangebied niet verwacht. Aangeplante of gezaaide exemplaren van beschermde soorten (in bijvoorbeeld tuinen) zijn niet beschermd in de Flora- en faunawet, omdat het geen natuurlijke groeiplaatsen betreft.

3.3.2 **Grondgebonden zoogdieren**

Volgens verspreidingsgegevens uit atlas De Zoogdieren van Overijssel (Bode et al. 1999) en de Zoogdierenatlas (Broekhuizen, 1992) komen in de omgeving van het plangebied de Egel (*Erinaceus europaeus*), Huisspitsmuis (*Crocidura russula*), Mol, (*Talpa europaea*), Wezel (*Mustela nivalis*), Bunzing (*Mustela putorius*), ree (*Capreolus capreolus*), Rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*), Veldmuis (*Microtus arvalis*), Bosmuis (*Apodemus sylvaticus*), Huismuis (*Mus domesticus*), Konijn (*Oryctolagus cuniculus*) en de Haas (*Lepus europaeus*) en de meer strikt beschermde Steenmarter (*Martes foina*) en Eekhoorn (*Sciurus vulgaris*) voor.

Algemeen voorkomende soorten

Het plangebied bestaat voor het overgrote deel uit agrarische grond met een hoge verstoringsgraad. Vaste rust- en verblijfplaatsen van algemeen voorkomende soorten als Egel (*E. europaeus*), Huisspitsmuis (*C. russula*), Mol (*T. europaea*) en kleine marterachtigen niet uit te sluiten. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

Strikt beschermde soorten

Eekhoorn

De Eekhoorn leeft bij voorkeur in naald- of gemengd bos, in loofbos en in boszomen. Verder komt de soort ook voor in houtwallen, tuinen en parken in beboste omgeving. In verband met de afhankelijkheid van rijpe boomzaden is de leeftijd van het bos belangrijker dan de samenstelling (20 jaar en meer voor coniferen; 40 resp. 80 jaar voor eiken en beuken).

Gezien de afwezigheid van voldoende naaldbomen, eiken en/of beuken (voedselbomen) en de aard van het omliggende gebied (open landschap, intensief beheer) is het onwaarschijnlijk dat de Eekhoorn in het plangebied voorkomt. Met de beoogde plannen zijn negatieve effecten op de soort niet te verwachten.

Steenmarter

De strikt beschermde Steenmarter komt volgens verspreidingsgegevens ook voor in en/of in de omgeving het plangebied. De Steenmarter is een soort die voorkomt in of nabij grote steden, dorpen en boerenerven, en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast.

De stallen en schuren in het plangebied zijn nauwkeurig onderzocht op de aanwezigheid van steenmarters. Nergens zijn sporen aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van deze dieren. De bebouwing die door de ontwikkelingen in het plangebied wordt aangetast is intensief in gebruik. Deze bebouwing is niet geschikt om te dienen als vaste rust- of verblijfplaats voor steenmarters. Negatieve effecten van de beoogde plannen op vaste rust- of verblijfplaatsen van steenmarters zijn uit te sluiten.

3.3.3 Vleermuizen

Volgens de verspreidingsgegevens (Broekhuizen, 1992; Bode, 1999; Limpens, et. al., 1997) komen in de omgeving van het plangebied Franjestaart (*Myotis nattereri*), Watervleermuis (*Myotis daubentonii*), Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), Meervleermuis (*Myotis dasycneme*), Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) en Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) die in de omgeving van het plangebied voor kunnen komen. Alle vleermuizen zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals Gewone dwergvleermuis (*P. pipistrellus*) en Laatvlieger (*E. serotinus*) en boombewonende soorten als Rosse vleermuis (*N. noctula*) en Watervleermuis (*M. daubentonii*). Daarnaast bestaan soorten die van beide elementen gebruik maken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de Gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz.). Andere soorten als de Rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten, spleten en achter loshangende schors). De Watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten.

Gebouwbewonende soorten vleermuizen

Gebouwbewonende vleermuizen hebben hun verblijfplaats achter gevelbetimmering, in spouwmuren, achter dakbeschot en in schoorstenen. De stallen en het woonhuis beschikken over openingen die mogelijk toegang kunnen verschaffen tot daarachter gelegen ruimtes. Het is niet uit te sluiten dat door eventuele sloop van het woonhuis of de stallen negatieve effecten optreden op gebouwbewonende vleermuissoorten.

Boombewonende soorten vleermuizen

Boombewonende soorten worden gevonden in holten en spleten in bomen en achter loshangende schors. De aanwezige bomen in het plangebied zijn allemaal te klein om vleermuizen te kunnen herbergen. De enige boom die daar mogelijk wel geschikt voor was is in een eerder stadium al omgehakt. Negatieve effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van boombewonende soorten vleermuizen zijn op voorhand uit te sluiten.

Oude boom die al geruime tijd geleden is gekapt. Dergelijke bomen kunnen door boombewonende vleermuissoorten in gebruik zijn als vaste rust- of verblijfplaats.

Vliegroutes

Vleermuizen maken vaak jarenlang gebruik van vaste aanvliegroutes tussen verblijfplaats en foerageergebied, daarom kan het behoud van lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied. Alle lijnvormige elementen in het plangebied zijn onderbroken over tientallen meters. Er is ook een slechte aansluiting op overige groene elementen. Dit betekent dat de kans op aanwezigheid van vliegroutes niet groot wordt geacht. Negatieve effecten van de beoogde ontwikkelingen op vaste vliegroutes zijn uit te sluiten.

Foerageergebied

Het aantasten van foerageergebied is in het kader van de Flora- en faunawet pas ontheffingsplichtig als met de plannen sprake is van dusdanige oppervlakteverlies van belangrijk foerageergebied dat met het verlies daarmee indirect een verblijfplaats aangetast wordt. Door het open karakter en ontbreken van duidelijke vliegroutes tot in het plangebied wordt geen negatieve effecten verwacht op foerageergebied van vleermuizen.

3.3.4 Vogels

Alle vogelsoorten zijn beschermd tijdens het broedseizoen. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van half maart tot half juli. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Het plangebied met struweel en bomen is geschikt als broedgelegenheid voor veel vogels.

Jaarrond beschermde vogelsoorten

In het kader van de Flora- en faunawet zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van enkele vogelsoorten jaarrond beschermd. Dit betekent dat nestlocaties van deze soorten het gehele seizoen beschermd zijn. Hierin worden vier categorieën onderscheiden:

- 1 Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
- 3 Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Tijdens het verkennende veldbezoek zijn door de slechte weersomstandigheden slechts enkele soorten aangetroffen: Zwarte Kraai (*Corvus corone*) en Kokmeeuw (*Chroicocephalus ridibundus*). Geen van de aangetroffen soorten is jaarrond beschermd. Er zijn ook geen sporen of nesten aangetroffen van jaarrond beschermde soorten. Negatieve effecten op jaarrond beschermde soorten worden niet verwacht.

De voormalige boerderij is onderzocht op aanwezigheid van sporen die wijzen op Steenuil of Kerkuil. Dergelijke sporen zijn niet gevonden. Wel zijn vrij veel huismussen aangetroffen. Om exact te kunnen bepalen om hoeveel dieren het gaat en wat de minimale maatregelen zijn om schade aan deze soort te voorkomen, kan een nader onderzoek naar deze soorten worden opgestart. Dit is alleen noodzakelijk wanneer de ontwikkelingen in het plangebied leiden tot een negatieve invloed op de voormalige boerderij.

3.3.5 Amfibieën

Stichting RAVON (Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland) verzamelt verspreidingsgegevens van reptielen, amfibieën en vissen en publiceert deze jaarlijks op het internet (www.ravon.nl). Volgens RAVON komen in de omgeving van het plangebied amfibieën voor zoals Boomkikker (*Hyla arborea*), Heikikker (*Rana arvalis*) en Poelkikker (*Rana lessonae*) in de omgeving van het plangebied voor.

Algemene soorten

Algemene soorten, zoals Bruine kikker (*R. temporaria*) en Gewone pad (*B. bufo*), die na de metamorfose op het land naar voedsel gaan zoeken, zijn gezien de binnen het plangebied gelegen habitats niet uit te sluiten. Deze soorten kunnen grote afstanden afleggen. Omdat de dieren op het land overwinteren, is het ook mogelijk dat er dieren in de winterperiode binnen het plangebied aanwezig zijn. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

Strikt beschermde soorten

Op diverse plaatsen in het plangebied bevinden zich drooggevallen sloten. Aan de begroeiing is te zien dat deze sloten in het grootste deel van het jaar geen water bevatten. Het is daardoor onwaarschijnlijk dat bovengenoemde strikt beschermde soorten aanwezig zijn in het plangebied. Aan de noordzijde van het plangebied ligt wel een poel die waarschijnlijk ook dienst doet als riooloverstort. Dergelijke poelen kunnen vaak wel beschermde soorten herbergen. Deze poel ligt echter buiten de invloedssfeer van het plangebied en daarmee zijn ook hier geen negatieve effecten te verwachten.

3.3.6 Reptielen

Volgens RAVON zijn de Hazelworm (*Anguis fragilis*) en Levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) in de omgeving waargenomen. Reptielen zijn over het algemeen gebonden aan structuurrijke vegetatie, vaak gelegen in weinig verstoorde biotopen. Soorten als Ringslang (*Natrix natrix*) en Levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) kunnen voorkomen in gebieden met een relatief hoge verstoringsgraad. Op basis van de binnen het plangebied aanwezige habitats (intensief beheerd grasland, afwezigheid van structuur) is het voorkomen van reptielen niet waarschijnlijk.

3.3.7 Vissen

In het plangebied zijn geen permanent waterhoudende elementen aangetroffen. Alle sloten en greppels lagen ten tijde van het veldbezoek droog. De aanwezige vegetatie wees uit dat dit met grote regelmaat voorkomt waardoor de aanwezigheid van vissen kan worden uitgesloten. Negatieve effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde vissoorten zijn niet aan de orde.

3.3.8 Insecten (vlinders, libellen, sprinkhanen) en overige soortgroepen

Slechts een beperkt aantal van de zeer soortenrijke groep van de insecten is beschermd. De habitateisen van beschermde soorten binnen deze groep zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen. Het plangebied ligt niet binnen een dergelijke biotoop. Overige strikt beschermde soorten als mollusken en weekdieren zijn ook niet te verwachten gezien de aanwezige habitats.

3.4 Conclusie

In de gemeente Hof van Twente (provincie Overijssel) is men voornemens om nieuwe woningbouw te realiseren in Hengevelde. Deze woningbouw is beoogd op De Marke III en ligt ten zuidwesten van de kern Hengevelde. Voordat deze ingreep wordt uitgevoerd, dienen de gevolgen voor beschermde natuurwaarden en de consequenties in het kader van de geldende natuurwet- en regelgeving in beeld te zijn gebracht.

3.4.1 *Gebiedsbescherming*

In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op beschermde gebieden.

Het plangebied te Hengevelde ligt niet in of nabij de EHS of een gebied dat is aangewezen in het kader van de NB-wet. Het dichtstbijzijnde beschermde natuurgebied Weldam ligt op een afstand van 3.250 meter (hemelsbreed gemeten). Het dichtstbijzijnde natuurgebied dat is aangewezen als onderdeel van de EHS ligt op een afstand van 1.500 meter (hemelsbreed gemeten). Gezien de afwezigheid van overeenkomstig habitat en de afwezigheid van directe verbindingen tussen het plangebied en de genoemde natuurgebieden zijn negatieve effecten op beschermde gebieden zijn niet te verwachten. Gebiedsbescherming is op deze locatie niet aan de orde.

3.4.2 *Soortenbescherming*

In het kader van de Flora- en faunawet dient te worden nagegaan of vaste rust- en verblijfplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt). De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben. Invloeden die leiden tot een verminderde geschiktheid van het plangebied als bijvoorbeeld foerageergebied zijn niet ontheffingsplichtig, tenzij het een zodanig belang betreft dat bij het wegvallen van deze functie ook de vaste rust- en verblijfplaatsen van soorten niet langer kunnen functioneren. Door de werkzaamheden kunnen alle aanwezige soorten negatieve effecten ondervinden van de ingreep. Voor de meeste soorten is dit tijdelijk van aard.

Algemene soorten

De meeste van deze soorten zijn beschermd maar vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet (tabel 1). Hiervoor geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een algehele vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties. Dit betekent dat voor deze soorten de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden zonder ontheffing.

Strikt beschermde soorten

Voor soorten die vermeld staan op tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet, geldt dat bij aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd. In de boerderij kan de aanwezigheid van huismussen en gebouwbewonende vleermuissoorten niet op voorhand worden uitgesloten uit te sluiten. Wanneer deze voormalige boerderij wordt gesloopt, dan wordt geadviseerd een nader onderzoek op te starten naar vleermuizen en huismus-

sen ten einde de omvang van eventueel aanwezige populaties te bepalen. Aan de hand van de uitkomst van een dergelijk nader onderzoek kan worden nagegaan welke verdere maatregelen genomen dienen te worden om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in het broedseizoen, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren. De (start van de) werkzaamheden dienen plaats te vinden buiten het broedseizoen of in het broedseizoen als broedende vogels zijn uit te sluiten. De werkzaamheden kunnen doorlopen in het broedseizoen als broedende vogels binnen het plangebied uitgesloten kunnen worden.

Tabel 1: *Indicatieve periode uit te voeren werkzaamheden. Groen: werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden. Oranje: werkzaamheden mogen uitgevoerd worden mits geen broedgevallen aanwezig zijn.*

	Jan.	Feb.	Mrt.	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Broedvogels												

3.4.3 Nader onderzoek

Bij de sloop van de voormalige boerderij, dan is een nader onderzoek noodzakelijk naar:

- gebouwbewonende vleermuissoorten: onderzoeksperiode: globaal 15 mei - eind juli (kraamkolonies) en 15 augustus - 1 oktober (paarverblijven). Deze onderzoeksperiodes zijn gebaseerd op het Protocol Vleermuisonderzoek van het Netwerk Groene Bureaus (2012), dat tevens als leidraad gehanteerd wordt door het Ministerie van EL&I voor een ontheffingsaanvraag.
- huismussen: voorjaar.

Het gebruik van het plangebied door deze soorten kan door middel van nader onderzoek in beeld worden gebracht zodat het werkelijke effect van de ingreep op (het leefgebied van) daadwerkelijk aanwezige soorten kan worden bepaald. Pas dan kan worden bepaald welke maatregelen noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de Flora- en faunawet wordt overtreden. Mocht het niet mogelijk zijn om dit te voorkomen, dan is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Een dergelijke ontheffing is alleen onder beperkte omstandigheden verkrijgbaar. Compenserende en mitigerende maatregelen moeten altijd voorafgaand aan de uitvoering van de beoogde plannen worden gerealiseerd.

3.4.4 Aanbevelingen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet is ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het plangebied, zoals:

- voor vleermuizen zouden open stootvoegen aangebracht kunnen worden in muren, of vleermuiskasten kunnen worden geplaatst in de spouw of tegen de muur op >2,5 meter hoogte in nieuw te bouwen woningen;

- het planten van bomen en struwelen voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheemse bes- en bloemdragende struiken en planten;
- er kunnen nestpannen of neststenen worden aangebracht ten behoeve van gierzwaluwen. Deze beschermde soort verliest steeds meer nestmogelijkheden. De huidige bebouwing is voor deze soort niet geschikt.

Bij de realisatie van de plannen dient altijd rekening gehouden te worden met een tweetal algemene voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet. Deze voorwaarden zijn altijd van toepassing:

1. in het broedseizoen van vogels (globaal half maart tot half juli) mogen de vegetatie, bosjes en opstallen in het plangebied niet worden verwijderd. Werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren;
2. op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:
 - voortijdig maaien van het plangebied zodat dieren wegtrekken;
 - het beperken van verlichting tijdens de avonduren in zomer, voorjaar en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;
 - het slopen en rooien starten buiten het voortplantingsseizoen en het winter(slaap)seizoen zodat het plangebied ongeschikt is voor dieren.

4 Nader veldonderzoek flora en fauna

Uit de quick scan flora en fauna blijkt dat de ontwikkelingen in het plangebied mogelijk invloed hebben op strikt beschermde soorten als huismus en gebouwbewonende vleermuissoorten in de directe omgeving van het plangebied. Een nader veldonderzoek kan noodzakelijk zijn om te specificeren of vaste rust- of verblijfplaatsen van strikt beschermde soorten worden aangetast. Dit is alleen noodzakelijk als de voormalige boerderij wordt gesloopt.

Hieronder wordt per soort een indicatie gegeven van de onderzoeksperiode waarin het nader veldonderzoek uitgevoerd kan worden.

- vleermuizen alle soorten, onderzoeksperiode: medio mei tot begin oktober
- huismussen: voorjaar

5 Mitigerende maatregelen / Ontheffingsaanvraag

Wanneer de boerderij gesloopt worden, dan zijn mogelijk mitigerende maatregelen noodzakelijk. Pas als bekend is wat het gebruik van het plangebied is door strikt beschermde soorten kan bepaald worden of mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. Mogelijk is het noodzakelijk een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet in te dienen voor de plannen.

6 Voortoets / Oriënterende habitattoets

De toekomstige ontwikkelingen leiden niet tot aantasting van instandhoudingdoelstellingen van aangewezen natuurwaarden in Natura 2000-gebieden. Een uitgebreide voortoets in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet noodzakelijk.

Bijlage 1: Literatuurlijst

Bode, A.D., Douma, M., Driesen, N.J., Dijkstra, A.J., Gritter, A.G.R., Hegeman, A., Heinen, M.A., Hoekstra, B., Hoeve, R., Snaak, G., van Vliet, J.A., Zoon, C.P.M. 1999. De Zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van in het wild levende zoogdieren. Waanders Uitgevers, Zwolle.

Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., Swaay van, C., Wynhoff, I. De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea.-Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis. KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., van Laar, V., Smeenk, C., Thissen, J.B.M. 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Limpens, H., Mostert, K., Bongers, W. 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Nederlands vereniging voor libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odoneta). Nederlandse fauna 4. Nationaal en Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrates Survey-Nederland, Leiden.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998, 2000, Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Websites:

www.ravon.nl

www.vleermuis.net

www.vogelbescherming.nl

www.rijksoverheid.nl

www.waarneming.nl

Bijlage 3: memo resultaten nader ecologisch onderzoek

Huismus- en vleermuisinventarisatie op planlocatie de Marke III te Hengevelde

In opdracht van:
SAB BV

Oktober 2013

Huismus- en vleermuisinventarisatie op planlocatie de Marke III te Hengevelde

Colofon:

J.H.S. Rijdsdijk MSc

Natuurkompas
Ecologisch onderzoek & advies

Thorbeckestraat 116
6702 BT Wageningen
Tel: 06-24804418
E-mail: info@natuurkompas.nl
KvK: 51113139

© Natuurkompas

Inhoudsopgave

1.	Aanleiding.....	2
2.	Ingreep	3
3	Werkwijze.....	4
4	Resultaten.....	5
4.1	Resultaten huismusinventarisatie.....	5
4.2	Resultaten vleermuisinventarisatie.....	5
4.3	Overige waarnemingen.....	6
5	Effecten voorgenomen ingreep	7
5.1	Effecten op de huismus	7
5.2	Effecten op vleermuizen	7
5.3	Effecten op overige beschermde soorten.....	7
6	Conclusies.....	8
	Literatuurlijst	9

1. Aanleiding

SAB BV heeft bij monde van Henrike Francken-Vogelenzang Ecologisch onderzoek en adviesbureau Natuurkompas gevraagd een huismus- en vleermuisinventarisatie uit te voeren voor planlocatie de Marke III te Hengevelde, meer specifiek gelegen aan de Needsestraat. Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen herinrichting van het gebied. Hiertoe is in 2012 reeds een verkennend flora- en faunaonderzoek uitgevoerd door SAB (SAB, 2012). Op basis van dit onderzoek kon de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen en huismussen niet op voorhand worden uitgesloten.

Het onderzoek heeft als doelstelling:

- Het in kaart brengen van eventueel aanwezige vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen;
- Het in kaart brengen van overige gebiedsfuncties van vleermuizen binnen het onderzoeksgebied (hierbij moet gedacht worden aan vaste vliegroutes en foerageerlocaties);
- Het in kaart brengen van de aantallen en soorten vleermuizen welke binnen het plangebied aanwezig zijn of daarvan gebruik maken;
- Het in kaart brengen van eventueel aanwezige nesten van de huismus (en daarbij de aantallen).
- Indien noodzakelijk: het doen van aanbevelingen betreffende het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen als gevolg van het verlies van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen en/of huismussen.

2. Ingreep

Men is voornemens om nieuwe woningbouw te realiseren binnen het plangebied. In totaal is de realisatie van 110 grondgebonden woningen voorzien. Deze woningen worden gerealiseerd op de agrarische gronden. De bestaande opstallen behorende bij het voormalige agrarische bedrijf aan de Needsestraat 6A worden geamoveerd. Het bestaande woonhuis blijft behouden. In onderstaande afbeelding wordt een globale indruk gegeven van de toekomstige situatie.

Figuur 1 Potentiële toekomstige situatie van het plangebied.

3 Werkwijze

Vleermuizen

In de periode van 15 mei tot 1 oktober 2013 is het plangebied viermaal op het voorkomen van vleermuizen geïnventariseerd. De vleermuisinventarisaties vonden zowel in de ochtend als in de avond plaats. Daarbij werd vanaf zonsondergang tot 3 uur na zonsondergang en vanaf 3 uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst geïnventariseerd¹.

Het onderzoek heeft zich met name toegespitst op het in kaart brengen van de gebiedsfuncties zoals dagrustverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen, vaste vliegroutes en belangrijk foerageergebied. Eventuele vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen werden in kaart gebracht door te zoeken naar zwermende vleermuizen. In de zomer is daarbij gezocht naar de aanwezigheid van kraam- en zomerverblijven van vleermuizen. In de nazomer is gezocht naar de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen.

Het onderzoek vond plaats met behulp van een detector met time-expansion mogelijkheden (Pettersson D240x). Hiermee kunnen vertraagde opnames worden gemaakt die eventueel achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van het programma Batsound. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen. Het onderzoek is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2013, welke is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus, Dienst Landelijk gebied en de Gegevensautoriteit Natuur. Dit protocol wordt door het ministerie van EZ gehanteerd bij een eventuele ontheffingsaanvraag.

Huismus

Gelijktijdig met het vleermuiskraamverblijfonderzoek in het voorjaar van 2013 is er gekeken naar de huismus (*Passer domesticus*). Daarnaast is er op 2 mei 2013 een extra ochtendronde uitgevoerd, aangezien de huismus al eerder in het jaar broedt. Gedurende de veldbezoeken is gelet op exemplaren die invliegen (onder dakpannen e.d.) en is bepaald of ze nestindicerend gedrag vertonen (slepen met strootjes e.d.)

¹ De genoemde tijdstippen zijn indicatief. Het uiteindelijke tijdstip en de duur van de inventarisatie is afhankelijk van diverse factoren, waaronder de te verwachten vleermuissoorten, de weersomstandigheden, jaargetijde, etc.

4 Resultaten

4.1 Resultaten huismusinventarisatie

Ochtend van 2 mei

Tijdens deze onderzoeksrunde zijn er ca. 12 huismussen waargenomen. Enkele van de vogels foerageerden in de tuin aan de achterzijde van de woning. Ook is er een zingend mannetje in de dakgoot aan de voorzijde van de woning waargenomen. Daarnaast zijn er nog enkele mannetjes en vrouwtjes foeragerend in de voortuin aangetroffen. Bij verstoring zochten de dieren beschutting onder de dakpannen van het woonhuis. Geen van de vogels is op of direct rondom de schuren aangetroffen.

Avond van 8 op 9 juni

Tijdens de onderzoeksrunde zijn er aan de achterzijde van de woning 3 paar huismussen waargenomen in de dakgoot. Er zijn geen andere waarnemingen van de huismus gedaan.

Ochtend van 22 op 23 juni

Tijdens deze onderzoeksrunde zijn er zowel aan de voor- als achterzijde van de woning enkele huismussen aangetroffen. Het betrof hier ca. 10 exemplaren. Er zijn enkele roepende mannetjes waargenomen in de dakgoot van de woning. Wederom zijn er geen waarnemingen gedaan op en direct rondom de stallen.

4.2 Resultaten vleermuisinventarisatie

Avond van 8 op 9 juni

Gedurende de nacht van 8 op 9 juni was het helder, droog, 2-3 Bft en rond de 16°C. Om 22.31 uur zijn er 2 gewone dwergvleermuizen (*Pipistrellus pipistrellus*) waargenomen (zie ook afbeelding 4.1). Beide exemplaren vlogen vanuit het zuiden het plangebied binnen, om vervolgens rondom het woonhuis te foerageren. Gezien het tijdstip, ruim een half uur na zonsondergang, hebben beide dieren een verblijfplaats op relatief grote afstand van het plangebied.

Ochtend van 22 juni

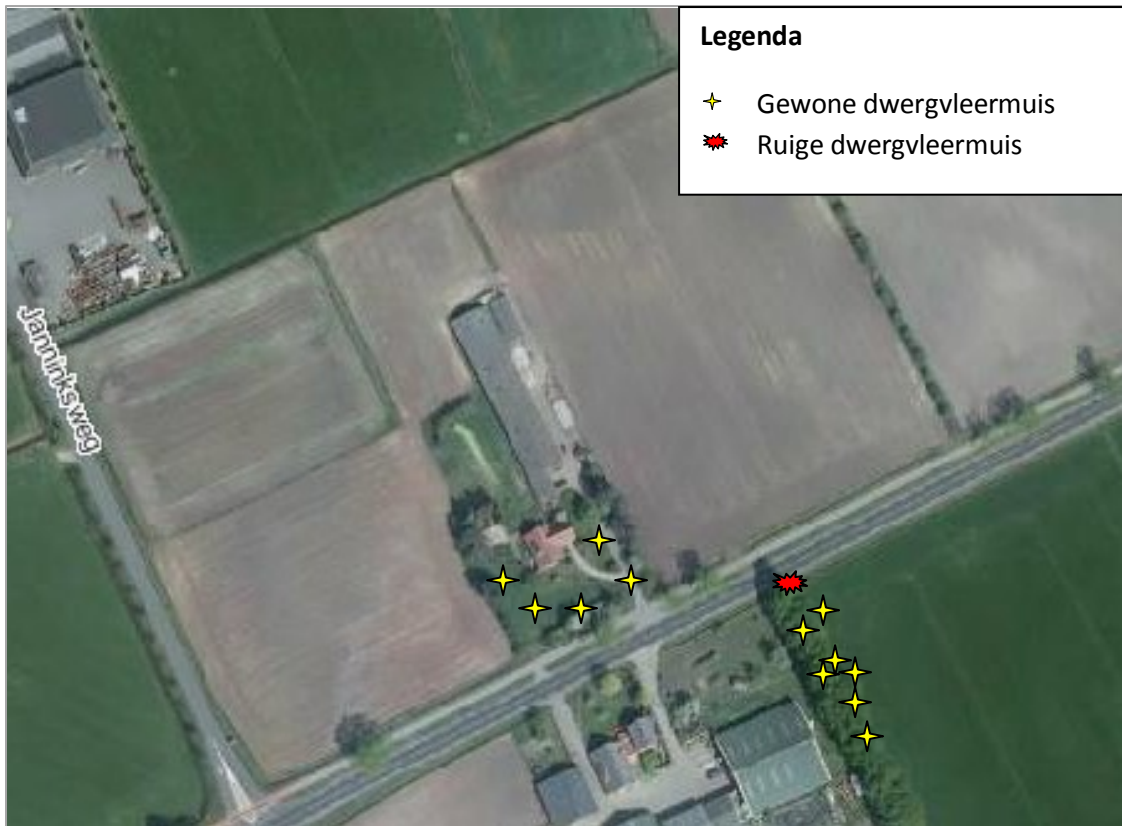
Gedurende de ochtend van 22 juni was het bewolkt, droog, 2 Bft en rond de 14°C. Rond 4.13 uur is er kortstondig een gewone dwergvleermuis waargenomen (zie ook afbeelding 4.1). Dit dier was op doortocht en heeft geen relatie met het plangebied. Gedurende de rest van de ochtend zijn in het plangebied geen waarnemingen gedaan van vleermuizen. Wel zijn er bij de bomenrij ten zuiden van het plangebied ca. 7 gewone dwergvleermuizen waargenomen. De dieren foerageerden aan de luwe zijde van de bomenrij.

Avond van 16 op 17 augustus

Gedurende de avond van 16 op 17 augustus was het bewolkt, droog, 1-2 Bft en rond de 19°C. Rond 21.24 is er een baltsende ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) waargenomen bij de bomenrij ten zuiden van het plangebied (zie ook afbeelding 4.1). Het betreft daarmee een paarterritorium. Binnen het plangebied zijn geen vleermuizen waargenomen.

Avond van 13 op 14 september

Gedurende de avond van 13 op 14 september was het bewolkt, droog, 2-3 Bft en rond de 12°C. Gedurende de avond is er twee keer kortstondig een gewone dwergvleermuis waargenomen in de tuin rondom de woning (zie ook afbeelding 4.1). Beide dieren waren op doortocht en hebben geen relatie met het plangebied. Gedurende de rest van de avond zijn er geen vleermuizen meer waargenomen.

Afbeelding 4.1 Waargenomen gewone dwergvleermuizen (gele ster) en paarterritorium ruige dwergvleermuis (rood) (Bron: www.risicokaart.nl).

4.3 Overige waarnemingen

In de ochtend van 22 juni zijn er vijf steenmarters (*Martes foina*) waargenomen in het plangebied. Het betrof hier een moeder met vier jongen. De dieren klonnen via de houten schuur, gelegen aan de achterzijde van de woning, op het dak van de stal. Vervolgens kropen ze via de nok van het dak in de stal. Er zijn geen overige waarnemingen van strikt beschermde soorten gedaan.

Afbeelding 4.2 Waargenomen steenmarters (geel) (Bron: www.risicokaart.nl).

5 Effecten voorgenomen ingreep

5.1 Effecten op de huismus

Tijdens het onderzoek zijn nestplaatsen van de huismus aangetroffen in het woonhuis. Het woonhuis blijft echter behouden. De voorgenomen sloop van de aanwezige opstal leidt niet tot negatieve effecten op jaarrond beschermde nesten van de huismus. Negatieve effecten op de huismus zijn uit te sluiten.

5.2 Effecten op vleermuizen

Tijdens het onderzoek zijn er geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. De tuin rondom het woonhuis fungeert als een foerageergebied voor 1 á 2 gewone dwergvleermuizen. Daar het woonhuis en de omliggende tuin echter behouden blijft, gaat er geen foerageergebied verloren. De sloop van de aanwezige opstal leidt daarmee niet tot negatieve effecten op vleermuizen.

5.3 Effecten op overige beschermde soorten

Tijdens het onderzoek is er een verblijfplaats van de steenmarter aangetroffen in de aanwezige opstal. Met de beoogde plannen wordt de opstal gesloopt. Hiermee gaat een verblijfplaats van de steenmarter verloren.

6 Conclusies

Huismussen

Gedurende de diverse onderzoeken zijn er maximaal 6 koppels huismussen waargenomen. Al deze dieren verbleven in de directe omgeving van het woonhuis. Er zijn daarbij een aantal baltsende mannetjes aangetroffen op de dakgoten van de woning. Er kan gevoeglijk worden aangenomen dat alle zes de koppels een nest hebben onder de dakpannen van het woonhuis. Er zijn geen nestindicerende waarnemingen van huismussen in en rondom de schuur gedaan. Daar het woonhuis behouden blijft, treden er geen negatieve effecten op de huismus op. Er is geen sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet. Een ontheffing voor de huismus in het kader van de Flora- en faunawet is niet noodzakelijk.

Vleermuizen

Gedurende de diverse onderzoeksronden zijn geen zwermende vleermuizen waargenomen. Ook zijn er geen andere aanwijzingen waargenomen die duiden op de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen, vaste vliegroutes of belangrijk foerageergebied. Wel is ten zuiden van het plangebied een paarterritorium van een ruige dwergvleermuis vastgesteld.

Delen van het plangebied fungeren als foerageerlocatie voor in de omgeving voorkomende gewone dwergvleermuizen. De voorgenomen herinrichting van het gebied zal er niet toe leiden dat deze foerageerlocatie verloren gaat. Het betreft namelijk de tuin rondom de bestaande woning. Deze blijft met de voorgenomen plannen behouden. Mocht het plangebied als gevolg van de voorgenomen inrichting echter toch ongeschikt raken, dan bevinden zich in de directe omgeving voldoende alternatieve foerageerlocaties. Het verlies van deze locatie resulteert niet in effect op de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie gewone dwergvleermuizen.

Op grond van bovenstaande bevindingen kan worden aangenomen dat zich binnen het plangebied geen vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden. Gezien de afwezigheid van kraam- en paarverblijven van vleermuizen is de aanwezigheid van winterverblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied onwaarschijnlijk. Natuurkompas acht aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van winterverblijven niet noodzakelijk. Er is geen sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet. Een ontheffing voor vleermuizen in het kader van de Flora- en faunawet is niet noodzakelijk.

Overige waarnemingen

Tijdens de vleermuisinventarisatie zijn er vijf steenmarters waargenomen. Het betrof hier een moeder met vier jongen. De steenmarters hebben hun verblijfplaats in de schuur aan de achterzijde van de woning. In de voorgenomen plannen is de sloop van deze schuur voorzien. Hiermee gaat een verblijfplaats van de steenmarter verloren. Het vernietigen van een vaste rust- en verblijfplaats van de steenmarter is een overtreding van de Flora- en faunawet. Voor een dergelijke overtreding dient een ontheffing voor de Flora- en faunawet aangevraagd te worden.

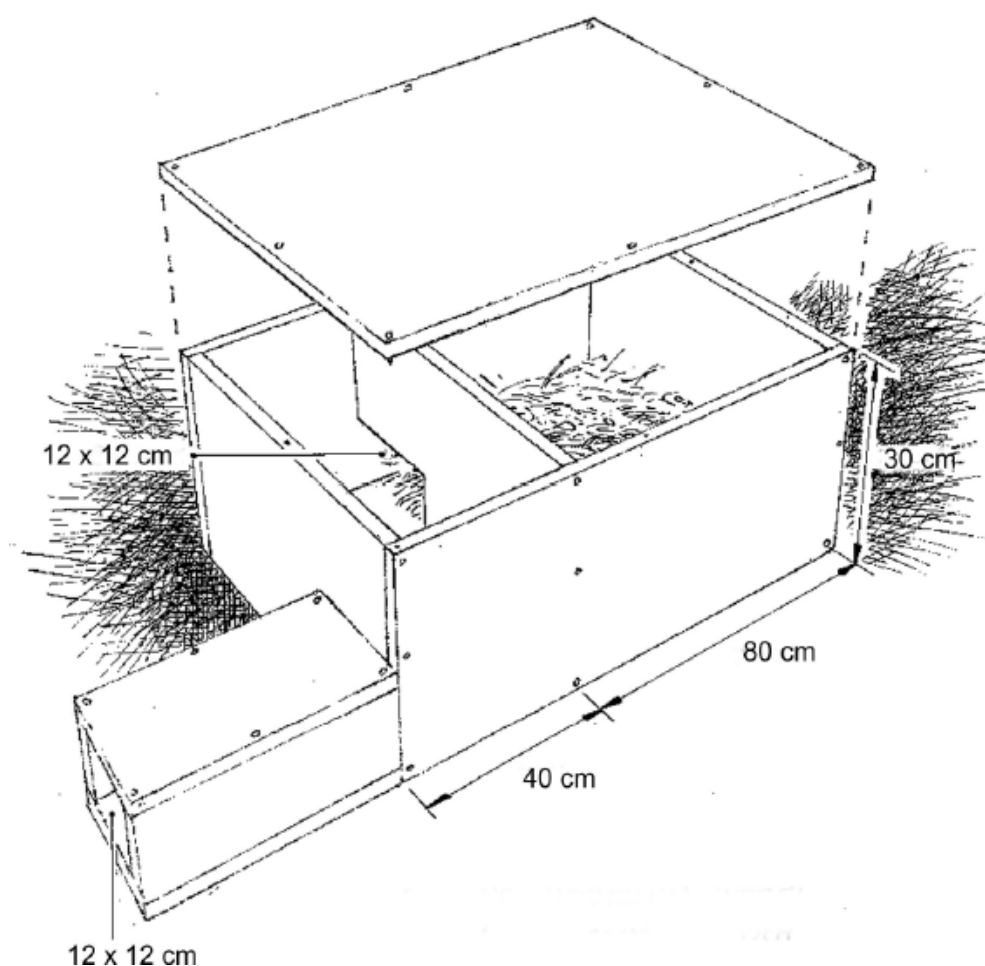
Literatuurlijst

- SAB, 2012. Flora- en faunarapportage Hengevelde, De Marke III. Kenmerk 120218

Bijlage 4: permanente maatregelen Steenmarter

In het groen op het erf dienen voorafgaand aan de renovatie/sloop enkele takkenhopen te worden aangelegd, waartussen en waaronder voor de steenmarter alternatieve verstopplaatsen aanwezig zijn. In één van deze takkenhopen wordt bovendien een 'marterhuis' gecreëerd.

Het marterhuis heeft een grondvlak van circa 120x120 cm en een hoogte van circa 35 cm. De vloer bestaat uit 9 stoeptegels. Op de stoeptegels wordt een muurtje gebouwd van 3 rijen (losse) bakstenen. Twee tot drie ingangen worden in de muurtjes uitgespaard (grootte opening circa 12x12 cm). Het dak van het marterhuis bestaat uit een wastervast, onbewerkte houtplaat. Aan de binnenzijde van het marterhuis wordt een laag bladeren en stro aangebracht. Het marterhuis wordt afgedekt met een laag van minimaal één meter takken of snoeiafval (naar Stichting Landschapsbeheer Gelderland, 2000 & 2007). Het marterhuis kan ook van hout worden gefabriceerd. In figuur 2 is een voorbeeld van een bouwplan opgenomen. Ook het houten huis dient aan de binnenzijde te zijn voorzien van stro en bladeren en met een takkenhoop te worden afgedekt.

Voorbeeld-bouwplan van een houten marterhuis (Stichting Landschapsbeheer Gelderland, 2000).

Daarnaast kunnen vrijblijvend de volgende maatregelen worden getroffen om het leefgebied van de steenmarter te verbeteren.

- Leg heggen en houtsingels aan. Maak windsingels rond boomgaarden liefst zo breed mogelijk;
- Laat langs heggen, singels en bosjes de ontwikkeling van een ruigtestrook toe en houd die in stand;
- Stimuleer in overhoeken van de boomgaard ruigtevegetatie door laat en gefaseerd maaibeheer;
- Maai de rand of deel van een huisboomgaard pas laat;
- Maak ruige overhoeken. Leg zo mogelijk een marterhoop aan in de overhoek;
- Maak ruige randen langs gras- en bouwlanden (door niet maaien, niet spuiten en bemesten).

Hengevelde

Markvelde

N346

N347

N740

N824

N740

Esweg

Haaksbergerweg

Sloezenweg

Dorreweg

Kieftenweg

Goorsestraat

Weth. Goslinskstraat

Beldsweg

Vondersweg

Bentelosestraat

Dorreweg

Slotsweg

Kleidijk

Janninksweg

Oude Haaksbergerweg

Markveldseweg

N347

Kinkelerweg

Goorsestraat

Delensestraat

Nieuwe Dijk

Oude Haaksbergerweg

Broekveldweg

Stegenhoekweg

Kappenweg

Markvelde

Acpenveldweg

Veenhutweg

Markveldeweg

Broekdijk

Broekveld